

Ordlista

Bemötande av äldre med psykisk ohälsa, Susanne Rolfner Suvanto

Schizofreni

En psykisk sjukdom som gör det svårt att skilja mellan verkliga och överkliga upplevelser, att tänka logiskt, att ha normala känsloreaktioner och att uppträda normalt i sociala situationer. Vanliga symtom är vanföreställningar, kan yttra sig som en känsla att vara förföljd eller en övertygelse om att man blir styrd av en utifrån kommande kraft. Hallucinationer är vanliga, ofta i form av obehagliga och skrämmande röster, även syn-, lukt-, känsel- och smakhallucinationer kan förekomma.

Hallucinationer

Sinnesförmimmelse utan yttre motsvarighet till upplevelsen, t ex att höra röster som ingen annan kan höra. Förekommer vid psykotiska tillstånd, samt vid bruk av vissa droger. Kan beröra olika sinnen som hörsel, syn, lukt, smak och känsel.

Depression

Nedstämdhet eller glädjelöshet som varat under minst en och samma tvåveckorsperiod i kombination med t ex sömnstörning, minskad/ökad aptit, brist på energi, skuld- värdelöshetskänslor, koncentrationssvårigheter, återkommande tankar på döden, även självmordstankar. Tillståndet begränsar patienten socialt eller på andra sätt och beror inte på andra sjukdomar/skador, som kan orsaka samma reaktion och att symtomen inte bättre förklaras som en sorgereaktion. Vid depression hos äldre ofta färre eller bara enstaka symtom.

Ångest

Ångest består av olika känslor, allt från ångslan och oro till rädsla och panik. Ångesten följs av kroppsliga symtom, som är tecken på överaktivitet i det sympatiska nervsystemet, till exempel andnöd, hjärklappning, svettning, yrsel, illamående, klump i halsen, spända muskler, domningar och stickningar. Panikångest kännetecknas av plötsliga anfall med snabbt stigande ångest samt hjärklappning, andningsbesvär, smärtor i bröstet, yrsel och andra kroppsliga symtom. En person som får sådana ångestfall blir ofta rädd för att svimma, dö, förlora förståndet eller mista kontrollen.

Konfusion

Förvirring (bristande orientering i tid, rum, person och sammanhang). Uppstår ofta relativt hastigt och varierar i tid, beror oftast på någon kroppslig sjukdom. Symtom kan vara, störd sömnrhyth, patienten sover / är sömning dagtid, men pigg och rastlös på natten. Starka känslöyttringar eller växlingar. Illusioner och hallucinationer, personlighetsförändringar, utagerande beteende kan förekomma.

Vanföreställningar	En idé eller tanke som grundar sig på en misstolkning av verkligheten. Definitionen på en vanföreställning är ”en okorrigerbar föreställning som inte delas av andra och heller inte kan stämma”. Kan t ex handla om känslan att vara övervakad, förföljd, lurad eller bestulen.
Psykos	En psykisk störning med allvarligt störd verklighetsuppfattning. En eller flera av följande måste föreligga för att ett tillstånd skall betecknas som psykotiskt: 1) hallucinationer, 2) vanföreställningar, 3) gravt desorganiserat beteende. Psykos är skilt från konfusion, vilket innebär att en person som genomgår en psykos kan vara fullt orienterad till tid, rum och person.
Metabolt syndrom	Tillstånd med förekomst av diabetes typ 2, bukfetma, förhöjda blodfetter, högt blodtryck, allmän övervikt. Tillståndet medför ökad risk för hjärt- och kärlsjukdomar.
Demens	Sjukdom orsakad av skada eller sjukdom i hjärnan av vanligtvis kronisk eller fortskridande art. Kognitiva funktioner som minne, tänkande, orientering, förståelse, språk, omdöme, räkne- och inlärningsförmåga är påverkade. Samtidig nedsättning av antingen emotionell kontroll eller motivation eller förändring av socialt beteende som t ex försämrat omdöme, irritabilitet, apati, planerings och organisationsförmåga, förekommer. Besvären skall ha varit långdragna, mer än 6 månader. Demensdiagnos får endast ställas om där inte finns grumlat medvetande (konfusion) eller depression. Enbart dåligt minne är inte synonymt med demens.
TNS	TNS även kallad TENS, Transkutan Elektrisk Nervstimulering, är en metod för smärtlindring, som bygger på stimulering med svaga elektriska strömmar. En batteridrivna apparat, överför via ledningar, ström till plattor som sätts på kroppen. Metoden används vid både akuta och långvariga smärttillstånd.
BPSD-symtom	”Beteendemässiga och psykiska symtom vid demenssjukdom”, som oro, depression, sömnstörningar, hallucinationer och vanföreställningar, skrik och rop.
Kierkegaard, Sören	Dansk filosof, teolog och författare.

